Filmski prizori so del vsakdana

Fotografije: Shutterstock

- **Veličastni glavni trg glavnega mesta z devet milijoni prebivalcev je eden izmed največjih na svetu**
- **Taksisti so nenadomestljiv vir informacij in novih mehiških besed**
- **Eno najlepših doživetij je bil obisk arheološkega najdišča Teotihuacán**
- **Ni dovolj poskusiti tekilo, temveč tudi mezcalo, chelado in pox**

Tekst: **Ana Zupan**

Mehika slovi po majevskih ruševinah, izvrstni kulinariki, belih peščenih plažah, telenovelah, mariačijih in tekili, poznana pa je tudi po spopadih med karteli, vojni proti mamilom, ugrabitvah in revščini. A čudovita dežela, po kateri sva potovala, je veliko več kot to. Prispela sva tik pred volitvami, zato so naju na poti spremljali predvolilni plakati in gesla, pa tudi novice o ubitih in ugrabljenih kandidatih. Midva slabih izkušenj nisva imela, sva pa seveda upoštevala lokalne nasvete in tudi svoje občutke.

Uporabljala sva javni prevoz, občasno tudi taksi in Uber, zadnji teden pa sva najela avto. V glavnem mestu sva se večinoma vozila z metrojem, čeprav ga vodiči ne priporočajo, saj ne velja za varnega. Med domačini sva zelo izstopala zaradi svetle barve polti in mojih rdečkastih las. Marsikdo naju je zato dvakrat pogledal, a so bili do naju prijazni in vljudni. Zanimivo je, da imajo metroji poseben vagon in ločen predel postaje rezervirana za ženske in otroke, dogajanje na vsaki postaji pa nadzira policist.

Tudi prisotnost vojske ni nič kaj diskretna. Za orientacijo in občutek o velemestu Ciudad de Mexico oziroma Mexico Cityju (ki zaradi zelenja, parkov in večinoma nizkih stavb zaradi potresov ne deluje tako) sva se prvo dopoldne iz hotela peš odpravila čez park Alameda Central proti glavnemu trgu Plaza de la Constitución oziroma Zócalu, kot Mehičani imenujejo glavne trge. Uživala sva ob pogledu na kolonialno arhitekturo, iz bližnjega lokala se je slišala glasba popularnega pevca Alejandra Fernándeza (njegov oče Vincente je bil legenda t. i. *musice ranchere*, tradicionalne mehiške glasbe), ko naju je na prehodu za pešce presenetil velemestni filmski prizor. Mimo je švignilo nekaj vojaških vozil, pick-upov z do zob oboroženimi vojaki z mitraljezi na odprtih prtljažnih prostorih. Čeprav take prizore vidiš v filmih in veš, da je država, kamor potuješ, drugačna, sva debelo pogledala. Prav tako, ko sva opazila gumbe za klic na pomoč na semaforjih.

Veličastni glavni trg glavnega mesta je eden izmed največjih na svetu. Z ogromno mehiško zastavo v sredini, obkrožen s katedralo, Nacionalno palačo, ki je tudi predsedniška rezidenca, in arheološkim najdiščem Templo Major, ostankom azteške prestolnice Tenochtitlan, je pogled nanj res veličasten.

Veličastna piramida El Castillo

Velemesto razlik

Velemesto ima več kot devet milijonov prebivalcev. Ogledala sva si večino glavnih znamenitosti in predelov, ki veljajo vsaj pogojno za varne. Sprehodila sva se po središču, vstopila v katedralo in tempelj, si ogledala mural Diega Rivere, ki prikazuje takratno mehiško družbo, se povzpela na razgledno točko Torre Latinoamericana, zavila v občutno revnejši in ne več tako varen predel mesta na tržnico Lagunilla (zaradi takih tržnic si lahko lepo oblečen v znamke za smešno nizko ceno) in trg Garibaldi, ki slovi po mariačijih. Videla sva Monumento a la Revolución, se sprehodila po umetniškem predelu Coyoacan, kjer je hiša zloglasnega konkvistadorja Hernána Cortésa, posedela v ljubkem parku s fontano, ki jo krasita kipa kojotov, obiskala modro hišo Fride Kahlo in občudovala pisane hiše. Ogledala sva si Museo Nacional de Antropología, izvrsten muzej z arheološkimi najdbami, in občudovala spomenik El Ángel de la Independencia, ki ga pogosto srečate v uvodnih kadrih filmov, ki se dogajajo v mehiški prestolnici.

Obstaja ogromno vrst agav, tekilo pa lahko pridelujejo samo iz modre agave, in to na točno določenem geografskem področju, ki je omejeno na širšo okolico mesta Tequile in sega v pet zveznih držav, eno ob vzhodni mehiški obali.

Najprej sva zavila na tržnico, kjer sva pokusila chapuline; popečene in soljene kobilice, pokapane z limoninim sokom. Lahko so prigrizek, v nekaterih delih Mehike pa jih zmlete mešajo v omake.

Na Plaza de la Constitución oziroma Zócalu, kot Mehičani imenujejo glavne trge, sva uživala ob pogledu na kolonialno arhitekturo.

Sprehodila sva se tudi po predelu La Condesa z mogočnimi kolonialnimi palačami, odetimi v zlato, modernimi trgovskimi centri z neonskimi razsvetljavami, najnovejšo modo, klimatskimi napravami in vsem, kar ti požeLi srce – ki velja za enega premožnejših in bolj urejenih. Ljudje so kar naenkrat postali svetlejši, višji in vitkejši, ulice pa avenije. In medtem ko bi tukaj lahko verjela, da se sprehajam po Parizu, je na »drugi strani« mesta na milijone prebivalcev, ki si želijo migrirati v ZDA, vojska na ulicah, tržnice »na črno«, v vsakem kotu kipci svetnikov in kipci smrti, okrašeni z dolarskimi bankovci, ki naj bi prinašali blaginjo.

Večinoma se zunaj nisva zadrževala po deveti uri zvečer. Nekega večera pa sva se okrog desetih vračala iz restavracije in na poti do metroja naletela na manjšo cerkev, kjer so praznovali dan svojega svetnika. Na vrtu pred njo se je zbralo 30, 40 ljudi, v nošo oblečena dekleta so plesala na glasno glasbo, gledalci pa so se pozibavali v bokih in prepevali okrog svetnika, oblečenega v cvetje, ki so ga na nosilih prinesli iz cerkve. Pokukala sva v notranjost, ki je bila okrašena z rožami, razsvetljevala jo je disko luč, izza oltarja pa se je vila meglica, značilna za koncerte pop zvezdnikov – za cerkev precej nadrealističen prizor.

Številni parki

Večja mesta po Mehiki, ki sva jih obiskala, imajo, glede na vroče podnebje in malo površinskih voda, presenetljivo število parkov, fontan in vodnjakov. Tam se odvijajo sejmi, zbirajo se domačini, ženske na ramenih nosijo koše s churrosi, na vsakem vogalu srečaš domačo stojnico s takosi, otroci se igrajo v vodnjaku, starejši moški se v njem umivajo, nekdo drug pa polni stekleničko. Voda v vodnjakih sicer ni pitna, domačini vodo kupujejo v plastenkah ali pa jih tedensko oskrbujejo s cisternami.

Mehiška hrana je sestavljena predvsem iz koruznih tortilj, fižola, jajc, omak in svinjskega ali piščančjega mesa in je povsem drugačna od evropske interpretacije.

Zadnji dan, ki sva ga preživela v prestolnici, sva se odpravila po aveniji Paseo de la Reforma, ki povezuje mesto in ločuje starejši del od modernega. Ena najbolj obremenjenih mestnih avenij in še nekaj drugih so ob nedeljah dopoldne zaprte za promet. Ulice zasedejo tekači in kolesarji, ki izkoristijo priložnost za rekreacijo, to je tudi poskus zmanjšati onesnaženost zraka. Na univerzi sva si ogledala murale Diega Rivere, ki predstavljajo mehiško zgodovino in krasijo tamkajšnjo knjižnico, za konec pa naju je čakala čudovita vožnja s tipičnim barvitim splavom po Xochimilcu.

Lekcija iz barantanja

Do tja sva najela taksi in ena od prvih lekcij, ki mi jo je dal taksist, je bila, da bi morala nujno barantati za ceno. To je bil sicer uradni mestni belo-roza taksi, ki je namenjen prav turistom (zaradi kraj in ugrabitev), a ker sva ga vzela na bencinski črpalki in ne na uradnem postajališču, ni prižgal taksimetra.

Po Mehiki se nisva veliko vozila s taksiji, so bili pa taksisti nenadomestljiv vir informacij in novih mehiških besed. Ta me je na primer naučil več besed za barantanje, a nobene nisem našla v španskem slovarju. Povedal je, da še vedno precej ljudi govori svoje avtohtone jezike – priznavajo jih več kot 60, špansko pa ne. Primož, ki ne govori špansko, pravi, da sem se s taksistom pogovarjala pol ure, njemu pa na koncu vse povzela v treh stavkih.

Eno najlepših doživetij je bil obisk arheološkega najdišča Teotihuacán. Mesto so ustanovila predkolumbijska ljudstva približno 100 let pr. n. št., propadlo pa je verjetno v 8. stoletju. Ruševine so našli Azteki in mesto poimenovali Rojstno mesto bogov. Osupnila naju je velikost piramid Lune in Sonca (piramida Sonca je tretja največja na svetu) in dolžina Avenije mrtvih. Marsikaj, kar so našli v tem arheološkem središču, je iz zelo oddaljenih krajev, celo z ozemlja današnje Gvatemale. Skupaj s sopotnikom iz avtobusa smo najeli špansko govorečega vodnika. Mimogrede, v Mehiki je znanje španščine ključno, saj skoraj nihče ne govori nobenega drugega jezika.

Po štirih dneh dogodivščin sva se z nočnim avtobusom odpravila na severozahod v Guadalajaro in si zjutraj najprej privoščila odličen zajtrk – *huevos rancheros*, torej jajca na rančarski način. Mehiška hrana je sestavljena predvsem iz koruznih tortilj, fižola, jajc, omak in svinjskega ali piščančjega mesa in je povsem drugačna od evropske interpretacije. A središče Guadalajare deluje zelo evropsko, in če bi morala center opisati s par besedami, bi to bile kavbojski klobuki, usnjeni škornji, pasovi, torbe … in ogromna tržnica.

Tekila v Tequili

Iz Guadalajare sva se odpravila na izlet v Tequilo. Iskat naju je prišel Charli, vodnik in šofer v eni osebi, eden redkih na najini poti, ki je znal in tudi z veseljem vadil angleščino. Ustavili smo se v dveh destilarnah tekile, kjer so nam pokazali postopek predelave, nas naučili piti tekilo in razbili mit o limoni in soli.

Obstaja ogromno vrst agav, tekilo pa lahko pridelujejo samo iz modre agave, in to na točno določenem geografskem področju, ki je omejeno na širšo okolico mesta Tequile in sega v pet zveznih držav, eno ob vzhodni mehiški obali. V lepem spominu nama je ostala destilarna Don Elias, kjer sva pila izvrstno tekilo, ki se zelo razlikuje od tiste, ki jo mešajo v koktejle. Ustavili smo se tudi na poljih agave in v prijetnem lokalu spili tipični *canteritos* (mešanica tekile, svežih sokov in soli). Na koncu pa smo si ogledali še simpatično Tequilo, kjer kraljujejo haciende z velikimi dvorišči – tu so doma najbolj poznane znamke tekile, tipična kolonialna arhitektura in mariačiji.

Iz Guadalajare sva letela v Oaxaco, ki leži v osrednjem delu Mehike. Prišla sva v drugačen svet, kjer so kultura in poteze avtohtonih ljudstev vidnejše in se prepletajo s kulturo kolonialistov. Najprej sva zavila na tržnico, kjer sva pokusila *chapuline*; popečene in soljene kobilice, pokapane z limoninim sokom. Lahko so prigrizek, v nekaterih delih Mehike pa jih zmlete mešajo v omake. Primožu so bile

Trg Garibaldi v Ciudadu de Mexicu slovi po mariačijih.

Foto: arhiv Oscar Vinals

Foto: arhiv Pipistrel

Na tržnicah se zbirajo domačini, ženske na ramenih nosijo koše s churrosi, čistijo zelenjavo za prodajo, na vsakem vogalu je stojnica s takosi, otroci se igrajo ob vodnjakih ...

všeč, sama sem se, zaradi predsodkov, zadovoljila z eno. Tudi črvov, ki imajo menda okus po usnju, nisem pokusila.

Precej bolj so me pritegnili kupi svežega sadja, stojnice s takosi in drugo hrano, svežimi sokovi, začimbami, tekstilom ... Ogromno je tudi mesnic, ki imajo precej drugačne higienske standarde od naših. Tega si ne moreš predstavljati, dokler ne vidiš, a na moje presenečenje kljub temu muh skorajda ni.

Oaxaca naju je očarala, a občutek varnosti je skalila tabla na glavnem trgu z napisom *Buscando a Nuestros Familiares Desparecios*, kar pomeni *Iščemo naše pogrešane sorodnike,* in pod njo fotografije izginulih. Od tod sva se odpravila na dva izleta. Prvi dan sva obiskala Tule, kjer raste približno 1500 let staro drevo z najdebelejšim deblom. Ogledala sva si tradicionalno proizvodnjo tekstila, nato pa smo zavili v *mezcalerio* ali dve, kjer so nam predstavili proizvodnjo mezcala, žgane pijače, ki jo pridobivajo iz različnih vrst agave. Ogledali smo si tudi arheološko najdišče Mitla, mesto, ki so ga ustvarili Zapoteki, znano po svojih geometrijskih vzorcih. Tam je tudi cerkvica, kjer je ravno potekala poroka.

No, teh sva bila na najini poti deležna kar nekaj. Pa tudi pogreba in praznovanja, ki mu pravijo *quinceañere* – praznovanje, ko dekle, ki dopolni 15 let, postane ženska. Družina takrat pokaže, kako premožna je, na primer s tem, da najame limuzino.

Prava poslastica je Hierve el Agua, naravni beli bazeni z vodo in slap, kjer smo po dolgem dnevu namočili noge in občudovali razgled. Naslednji dan smo se odpravili še do najdišča Monte Albán, centra zapoteške kulture, in si ogledali, kako izdelujejo črne glinene izdelke. Črna glinena posoda je tipična za to območje. Glini ne dodajajo nobenega barvila – počrni zaradi visoke temperature, pri kateri jo obdelajo.

Iz Oaxace sva se z nočnim avtobusom po ovinkasti cesti čez gore in ob zahodni obali odpravila v San Cristóbal de las Casas, kulturno prestolnico zvezne države Chiapas. Je eno od *Pueblos Mágicos*, in čeprav leži na enaki višini kot glavno mesto, je tu ozračje predvsem ponoči hladnejše. Mesto obkrožajo pobočja, porasla z borovimi in hrastovimi gozdovi. Znano je po jantarju, krasita ga stolnica in čudovita rumena katedrala, v restavracijah pa ne strežejo le mehiške hrane in mesto daje vtis odprtosti.

Tu sva se odločila, da se bova s konji podala do avtohtone vasice San Juan Chamula. Najin vodnik Alejandro ni znal angleško, meni pa je

Modra hiša Fride Kahlo

Na arheološkem najdišču Teotihuacán naju je osupnila velikost piramid Lune in Sonca (piramida Sonca je tretja največja na svetu) in dolžina Avenije mrtvih.

bilo noro žal, da je moja španščina slaba. V sedlu sva začela pogovor o življenju v San Cristóbalu in domačinih. Med pogovorom je razkril, da ogromno moških hodi na delo na sever Mehike ali celo v ZDA, ženske pa ostajajo doma in kmetujejo. Če tu nimaš zemlje, težko preživiš. Zaslužek prinaša še gradbeništvo, industrije nimajo. Ko sem ga vprašala, ali imajo njegovi otroci radi konje, me je začudeno pogledal in povedal, da o tem še ni razmišljal. Konji so zanj zaslužek in svojih otrok še nikoli ni peljal jahat na ranč, kjer skrbi za konje. Zanimalo ga je, kaj sva po poklicu, kakšno je življenje in vreme v Evropi in kakšni so moji pogledi na poroko in družino.

Ko smo prispeli v Chamulo, nama je v bližnji trgovini prijazno predstavil *pox* – tradicionalno pijačo iz sladkornega trsa in koruze, nato pa sva se sama odpravila naokrog. Obiskala sva največjo znamenitost, cerkev Templo de San Juan, ki je preplet krščanske vere s poganskimi verovanji, kar se odraža v posebni notranjosti. Obisk je edinstvena izkušnja, a te spremlja občutek, da si zmotil nekaj svetega in vdrl v njihov magični prostor. Zunaj sem gospo, napravljeno v tradicionalna oblačila, vprašala, ali jo lahko fotografiram. Mladenič ob njej ji je prevedel mojo prošnjo, a jo je zavrnila. Mehičani namreč verjamejo, da jim s slikanjem vzameš dušo.

Uporniško ozemlje

Naslednji dan sva se odpravila na organiziran izlet čez ozemlje zapatistov oziroma čez uporniške zapatistične avtonomne občine, kjer veljajo pravila lokalnih skupnosti, policija in vojska pa se načeloma ne vmešavata v reševanje njihovih zadev. Na tem ozemlju vodnik ni pristal, da bi se ustavljali zunaj standardnih postojank, med potjo pa se je večkrat pokrižal.

Na poti smo občudovali Cascadas de Agua Azul oziroma svetlo modre slapove na reki Xanil, naš končni postanek pa je bilo arheološko najdišče Palenque – za naju ogled prvega majevskega mesta. Nahaja se v džungli, zato je bil občutek drugačen od prejšnjih ogledov.

V avtohtoni vasici San Juan Chamula sta najbolj obiskani cerkev in tržnica pred njo.

Večja mesta po Mehiki, ne le prestolnica na fotografiji, imajo, glede na vroče podnebje in malo površinskih voda, presenetljivo število parkov, fontan in vodnjakov.

Valladolido je eno najlepših mehiških mest. Ko sva prišla na glavni trg, se je pred nama odvil čaroben prizor – zahajajoče sonce je nežno obarvalo nebo, ptice so prepevale in preletavale park, pred vodometom so plesali potomci Majev, za ozadje pa je bila mogočna cerkev. V preprostem obcestnem lokalu sva večerjala takose za zelo, zelo nizko ceno, nato pa sva zavila še v bar, kot ga vidite v westernih, na tekilo in *chelado,* tipično mehiško pijačo, kjer pivu dodajo limetin sok, rob kozarca pa pomočijo v sol.

Naslednji dan sva se odpravila v cenote Suytun. Cenote so vrtače ali jame z vdrtim stropom, v katerih je sladka voda, obdajajo pa jih stalagmiti in stalaktiti. V nekaterih jamah so našli ostanke žrtvovanih ljudi, danes pa so priljubljene turistične točke za namakanje in fotografiranje. Obiskala sva še rezervat Reserva de la Biosfera Ria Largatos, kjer naju je vodič s čolnom odpeljal po reki, kjer se mešata sladka in slana voda, zato ob močvirnatih bregovih uspevajo mangrove, v reki živijo krokodili, v nižinah pa se prehranjujejo flamingi. Za zaključek sva zavila še Las Coloradas – roza laguno.

Sledil je ogled znamenite Chichén Itze. Poleg veličastne piramide El Castillo je zelo zanimivo igrišče, kjer so si izmislili predhodnico današnje košarke. Po pripovedovanju vodnika so bogovom žrtvovali zmagovalce. Sicer pa so vodniki povsod poudarjali, da so Maji in druge predkolumbijske kulture žrtvovanje dojemale kot veliko čast in prehod v novo življenje ter ne kot kazen.

Na poti do Méride sva si ogledala še rumeno mesto Izamal in se naslednji dan odpravila proti Campecheju, prijetnem obmorskem mestu. Na poti sva se ustavila v Pomuchu, ki je znan po kruhu. Najprej sva zavila v pekarno in pokusila kruh, navdušila pa naju je – čokolada. To je bila verjetno najbolj naravna čokolada, kar sem jo kdaj jedla.

Prava poslastica je Hierve el Agua, naravni beli bazeni z vodo in slap, kjer smo po dolgem dnevu namočili noge in občudovali razgled.

Slovo od pokojnikov

Nato sva se odpeljala še do pokopališča. Tukaj pokojnike pokopljejo povsem drugače kot pri nas. Najprej počakajo tri leta, da telo propade in ostanejo le kosti, nato jih očistijo in shranijo v lesene skrinjice, ki jih položijo v okrašene niše na pokopališču. Nekatere skrinje so bile odprte, zato sva videla kosti. Svojci se sem pridejo pogovarjat s svojimi predniki, pred dnevom mrtvih pa kosti spet očistijo in jih vrnejo na pokopališče. Te navade so povezane s poganskimi navadami Majev, ki so pokojnike pokopavali v svojih bivališčih, v kotu hiše, da bi jim bili bližje. S pokopališča sva hitro odšla, saj sva dobila občutek, da motiva nekaj svetega.

Za konec najinega potovanja sva si izbrala Tulum in Cancún, najbolj turistični mehiški mesti. Natakar, ki je nama postregel z odlično morsko hrano, je povedal, da je to eno izmed redkih mest, kjer lahko na cesti srečate tako reveža kot bogataša. Dal nama je tudi odlično idejo za obisk plaže, kjer sva plavala z ogromnimi želvami. ■